

El miratge de la jubilació

La setmana passada es van presentar els resultats de l'estudi *Impacte de les pensions en la dona. Jubilació i qualitat de vida* elaborat per l'Iese i VidaCaixa. L'objectiu de l'estudi és analitzar, des de la perspectiva de gènere, les necessitats financeres de la ciutadania en un context marcat per l'envelliment de la població, els canvis en el mercat laboral i les reformes del sistema de pensions. Una de les dades que més destaca de la diagnosi realitzada és que la pensió mitjana de les dones (659 euros) és un 38% més baixa que la dels homes (1.067 euros). Contràriament, l'esperança de vida de les dones és més alta que la dels homes, i en el futur aquesta distància seguirà creixent. Els estudis de projecció demogràfica assenyalen que el 2051 l'esperança de vida en néixer serà de 86,8 anys per als homes i 90,8 anys per a les dones. Per aquesta raó, a les conclusions de l'estudi s'hi apunta un doble risc: la feminització de la vellesa i la feminització de la pobresa. L'evidència empírica presentada permet afirmar que aquest doble risc respon més a la realitat que al pronòstic. El cas de les pensions és un bon exemple per subratllar la importància d'avaluar l'impacte de gènere de les polítiques públiques, tal com es reclama des de la perspectiva del *gender mainstream*. Per fer-ho, cal preguntar-se per què la reforma de les pensions perjudica més les dones que els homes.

La primera causa està relacionada amb les presències i les absències dels homes i les dones en el mercat laboral. La presència masculina supe-

ra en quantitat i qualitat laboral la femenina, cosa que explica per què les pensions contributives són més freqüents i més altes en els homes, mentre que les pensions no contributives són més freqüents i més baixes en les dones. La inactivitat, la temporalitat i la discriminació salarial són les principals causes explicatives. Les dones estan menys presents en el mercat de treball, tenen trajectòries laborals més discontinües i cobren menys. La raó de l'absència femenina del món laboral permet introduir la segona causa: les responsabilitats de cura. Malgrat els avenços en el reconeixement de la igualtat d'oportunitats, les dones continuen sent les principals responsables d'atendre les necessitats que es desprenen de la llar i de la família: són les que abandonen el mercat de treball quan cal cuidar un avi malalt d'Alzhe-

SARA MORENO

SOCIÒLOGA

imer, les que agafen una excedència després del naixement d'un fill o les que redueixen la jornada laboral per poder compaginar la vida laboral i familiar. L'únic canvi generacional en aquest sentit és que les generacions de dones més grans deixaven de treballar quan es casaven o tenien un fill, mentre que les més joves

fan parèntesis laborals amb reincorporacions parcials. Finalment, la tercera causa està relacionada amb la tolerància social cap a la informalitat del treball femení i la invisibilitat de les tasques domèstiques. D'una banda, la informalitat en què treballen moltes dones per complementar el salari familiar les exclou del sistema de pensions contributives malgrat acumular jornades de treball, remunerat i no remunerat, més llargues que les dels seus col·legues masculins. La invisibilitat econòmica i soci-

al de les feines domèstiques i de cura explica per què les hores que moltes dones han dedicat a la seva família també són invisibles políticament en no computar per a la cotització de les pensions. Una invisibilitat que persisteix quan aquesta feina es fa de manera remunerada en els serveis domèstics i d'atenció a la dependència, però des de l'economia submergida. És el cas, per exemple, de les dones que netegen altres cases mentre els fills són a l'escola i que deixen preparat el plat a taula per quan el marit arriba de la feina.

Considerar l'impacte de gènere de la reforma de les pensions obliga a revisar el tan discutit concepte de la sostenibilitat del sistema. Amb l'argument que amb ingressos fixos només es pot fer sostenible el sistema abaixant les pensions i/o allargant l'edat de jubilació, s'obvia la importància de garantir unes bones condicions laborals, de fer aflorar l'activitat econòmica informal i de reconèixer el valor socioeconòmic de la feina domèstica i la feina de cura. Des d'aquesta perspectiva, el gènere i la generació apareixen com a dues variables clau. Les causes que expliquen per què la reforma laboral perjudica més les dones també expliquen, si no canvien les coses, per què les pensions de jubilació de les actuals generacions joves (homes i dones) es quedaran en un miratge. I en el pla generacional, la reforma laboral i la retallada de la llei de la dependència dibuixen per als joves d'avui –sobretot per a les joves– un futur d'adults eternament precaris que cuiden els seus pares i mares.

LAMARTARILE

Les dones estan menys presents en el mercat de treball, tenen trajectòries laborals més discontinües i cobren menys

Amb l'argument de la sostenibilitat del sistema de pensions s'obvia la importància de reconèixer el valor la feina domèstica